

COLUMN 70 – OVERLEVEN is: IMPROVISEREN, AANPASSEN, OVERWINNEN

Slechts een enkele keer verraste ons een begraafplaats: daar was het de gewoonte om van elk monument iets aparts te maken.

*foto's genomen op
Begraafplaats Wolfswinkel
te Son en Breugel*

Van die pandemie zijn we nog lang niet af. We zitten in lockdown vanwege de tweede golf. Er wordt gesproken over een derde golf en dat zou me niet verbazen nu we te maken hebben met domme mensen die zonodig de boel op stelten moeten zetten met hun ongeloof en nu er nieuwe varianten opduiken die echt de laatste niet zullen zijn.

Neem Eindhoven. Het land is gesloten, je kunt in feite nergens heen. En dat moet ook niet, want waar mensen samen komen wil het virus feestvieren. Die kans moet je het virus ontnemen. Maar in Eindhoven kon onze burgemeester blijkbaar een samenkomst van 500 mensen niet verbieden vanwege het recht op demonstratie. Vijfhonderd op een kluitje zonder mondkapje op het 18 Septemberplein. Demonstreren is een groot recht... ja, dat zal wel. Fijn. Dat vind ik ook. Maar moet je dat dan op een kluitje doen? En wat te denken van een noodverordening? Wat dacht je van het recht van de andere mensen op gezondheid? Vrijheid gaat nooit verder dan de grens, waarbij je de vrijheid van een ander raakt. Waarom hangen al die protesterende mensen dan geen protestdoek uit hun eigen slaapkamerraam? Dan kan ook iedereen zien dat ze tegen de coronamaatregelen zijn. Zal ik je wat zeggen? Ik denk dat ze dat niet durven. Dan zijn ze niet meer anoniem. Te bang voor represailles. Helden op sokken. Ik vind dat virusprotesteerders en -ontkenners zich ook niet dienen te melden bij de ziekenhuispoort in geval van besmetting. De cijfers dalen nog steeds niet echt. Gelukkig heeft de burgemeester inmiddels wel een opstandige winkelier zijn winkel laten sluiten. Hij en zijn personeel weigerden het mondkapje en ook de klanten droegen dat ding niet. En er is een restaurant die z'n deuren weer heeft geopend, klanten liepen in en uit. Die moet ook weer dicht. Dank aan allen die zich nergens wat van aantrekken, gelukkig hebben zij ook last van de strenge en de lange lockdown. Dat is onze enige troost.

Maar goed, wij zitten nog steeds in een soort van zelfisolatie, al van af 9 maart. In de zomer, toen het lekker weer was en het virus zich een beetje gedeisd hield, hebben wij een plan opgesteld. Elke week gingen we op een rustig moment naar de supermarkt. Elke keer brachten we een paar dingetjes extra mee. Droog spul zoals rijst, macaroni, meel, koffie, havermost en muesli. Een paar blikjes tomatenpuree en passata, potjes jam en appelmoes om maar wat te noemen. Want die tweede golf zou echt wel komen. Zo bouwden we een relevant en niet overdreven maar uitgebalanceerd voorraadje op voor twee personen, inclusief mondkapjes, die toen nog niet verplicht waren. Er zou immers een moment komen waarop we niet meer naar de winkel wilden.

Dat moment kwam. We zijn al drie maanden niet meer in de supermarkt geweest. Voor groenten, fruit, noten, kaas, brood, eieren en de poelier gaan we één keer per week naar de markt. In de buitenlucht, met mondkapje (we zijn nog steeds bijna de enigen die zo'n ding opdoen), niet te druk, met afstand.

En voor verse melk en yoghurt kiezen we Ekoplaza. Daar is het nooit druk. Wel wat duurder, maar dat is de prijs voor het niet besmet willen raken. Die paar rotcenten, wat geeft dat nou. We kunnen toch nergens heen, dus sparen we echt wel wat uit.

In al die tijd één keer bij de slager geweest voor aanvulling in de diepvries. Vaak vegetarisch eten, dan heb je ook niet veel vlees nodig. Handig.

Hoe zuur is het dan toen we hoorden dat een neef van mij recent is overleden aan corona. Hij verzorgde al jarenlang zijn dementerende vrouw, die ook corona kreeg, maar zij overleefde. Maandenlang waren zij zeer voorzichtig. Toen mijn neef de zorg voor zijn vrouw niet meer goed in zijn eentje aankon, vroeg hij hulp aan de thuiszorg. En die bracht corona mee. Hoe zuur is dat. En toen overleed een tweede neef aan corona. Hij verbleef in het verpleeghuis.

Omdat wij intussen wel beweging en buitenlucht nodig hebben, gaan wij door met onze bezoeken aan begraafplaatsen in Eindhoven en omgeving. De teller staat inmiddels op 99! De kring wordt wel steeds groter. We rijden soms een klein halfuurtje voordat we er zijn. En dan zien we er hooguit twee, want het is vroeg weer donker. Bovendien gaat het lopen voor Rindert nog steeds niet fullspeed na zijn heupbreuk van vorig jaar vlak voor Kerst. De kruk is nog vaak een steun en of het ooit nog echt goed komt? We vragen het ons af.

We waren in november ook weer op Schoorsveld, de natuurbegraafplaats. Die waar als grafteken alleen maar een kleine schijf van een boomstam mag liggen, verder helemaal niks. Twee weken ervoor waren we er ook al, maar toen was het een verkeerd moment: het was er heel druk omdat er een teraardebestelling was. Toen zijn we omgedraaid.

De eerste keer dat we er rondwandelden zagen we niet veel graven, alles was verdwenen onder gras. Hier en daar zag je aan een rechthoek met natuurlijk opgekomen wilde bloemen dat er waarschijnlijk wel een graf zou zijn. Nu in november was het anders. Het was 2 november geweest, Allerzielen.

Het gras was in de winterstand gegaan en nu kon je goed zien dat mensen - nabestaanden- behoefte hebben om terug te keren en 'iets' met het graf te doen. Om iets te markeren, iets te brengen aan de geliefde dode. Overal waar je keek lagen bossen bloemen, uiteraard zonder plastic omhulsel en zonder vaas of pot. Soms een enkele roos of een paar bloemen, soms een ontroerende versiering van losse bloemetjes om de vrijgemaakte schijf heen. Maar heel veel bloemen waren er te zien, die zonder water natuurlijk in sneltreinvaart verlepten. Mocht dit eigenlijk wel? Geen idee, maar het was er.

Toen we onze begraafplaatswandelingen begonnen in Eindhoven was ons opgevallen dat er heel veel kaalslag was. Vele grote lege plekken van geruimde graven. Nou ja, geruimde graftekens dan. De lichamen of wat er nog van over is, blijven liggen tot hernieuwde uitgave van de graven. Dan pas wordt het graf 'geschud', dat wil zeggen de stoffelijke resten dieper begraven.

Op veel parochiebegraafplaatsen in de omgeving van Eindhoven hebben ze het slimmer aangepakt dan in Eindhoven zelf. Op grote schaal (willen gaan) ruimen was in het verleden een riskante aangelegenheid, want toen bestond Vereniging de Terebinth nog met zijn regionale vertegenwoordigers, die meteen in de antiruumstand sprongen en met opgeheven vingertje probeerden ruiming te voorkomen. Vaak met succes, soms helemaal niet.

Dat gevaar is voorbij, want dié Terebinth bestaat niet meer en de regiovertegenwoordigers ook niet. Niemand let nog op.

Maar op veel parochiebegraafplaatsen zagen we het volgende. Niets werd massaal geruimd. Maar heel veel en soms bijna alle oude, mooie en waarschijnlijk ook wel waardevolle grafmonumenten waren verdwenen en hadden wel plaatsgemaakt voor wat wij moderne glimmertjes noemen. Er was geen kaalslag, maar het mooie tijdsbeeld wat veel grafvelden lieten zien, was weg. Tja, er is nu wel een nieuw tijdsbeeld te zien: een grafveld van granieten voorgezaagde en voorbewerkte vrij eentonige en uniforme graftekens, uit India of zo. Saai.

Er zit soms nog wel wat verschil in de eenheidsworst aan graftekens. Een enkele keer word je opeens aangenaam verrast door een creatief en persoonlijk origineel ontwerp. Dat staat dan ergens tussen de vrij eenvormige stenen in. We lopen alles af, rij na rij, om die te ontdekken. We moeten immers toch lopen in de buitenlucht. Lastig soms, want er wordt momenteel heel erg veel aangeharkt en als je dan als eerste daar je voetstappen op moet zetten ...

Er wordt nog steeds veel nageaapt: dezelfde versieringen, kruisjes, roosjes, handjes, vogeltjes ... niet veel variatie. Alsof de steenhouwer een voorbeeldboek heeft en je kunt aanwijzen wat je gegraveerd wilt hebben. Als een ontwerp slecht is, zie je datzelfde slechte ontwerp dus ook elders.

Slechts een enkele keer verraste ons een begraafplaats: daar was het de gewoonte om van elk monument iets aparts te maken. Soms moet je raden naar de betekenis, die je niet goed kunt aflezen of duiden. Dat is ook mooi, dan is het heel persoonlijk, de betekenis ervan is alleen duidelijk voor overledene en nabestaanden.

Er is wel een tendens waar te nemen van granieten glimmertjes naar glas, cortenstaal en roestvrij staal. Of een combinatie ervan. Die zijn veelal persoonlijker en dus interessanter. Ook de fotootjes keren terug maar dan in een andere vorm. Minder de porseleinen plaatjes, meer in glas. Vaak op groter formaat.

Je ziet, er valt nog veel te beleven, zelfs in lockdowntijd. Andere kant van de medaille: er zijn wel vaak (zeer) recente graven te zien. Dat is het treurige resultaat van een virus dat dankzij het gedrag van mensen goed kan gedijen.

Er was in 2020 één Engel (en hij is er nog) die naar ons idee -net als in de Rooms-Katholieke Kerk- een duivel bleek te zijn met alle grote gevolgen van dien. Lucifer (Beëlzebub, Satan) richtte in het verleden ook veel schade aan. Gelukkig is de kerk daarvan wel een beetje teruggekomen en heeft de hel op een zijspoor gezet, dat scheelt veel ellende.

Hopelijk lukt het de hedendaagse Engel ook nog om zijn verstand te laten terugkeren. Weinig kans (net als bij Trump), maar een mens moet hoop blijven houden. Het zou veel besmettingen schelen, denk ik.

Londen gaat richting Bergamo en dat moet je niet willen. Dat moeten wij met z'n allen niet willen. Er is maar één remedie: pas je aan, dan heb je de grootste kans op overleven. Dat is immers bewezen in onze evolutie: wie zich aanpast aan gewijzigde omstandigheden maakt de grootste kans op voortbestaan. Wie dat niet doet sneeft.

Wij wensen iedereen een gezond en blij en vrij 2021, en wensen vooral het kleine deel dat zich niet aan de maatregelen houdt dat zij vervuld mogen worden van wijze voornemens om een bewijs van 'goed gedrag' te bemachtigen.

Son en Breugel - Begraafplaats Wolfswinkel

Heeze - Natuurbegraafplaats Schoorsveld